

MARDİN SARISI

Sevinç ÇOKUM

Insan nerede ve hangi çağda olursa olsun bulunduğu veya gittiği yere kendi özelliğinin mührünü, işaretini, bakışını, dokunuşunu bırakmalıdır. Hayır hayır! Kavgaları değil elbette. Çünkü onları her yerde, her çağda bulabilirsiniz. (Bırak ne olacaksa olur zaten! Kalır veya kalmaz! Kavgalar da olmalıdır. Bazen doğruya varmanın yolu kavga değil midir sence?)

Mardin'e ilk gelişimdi. Üç kez gittiğim Siirt, ne kadar Siirt'se, Mardin de o kadar Mardin. Şehrin eski kesimi yukarıdaydı, mağrur kalenin eteklerine doğru, küçük, minyatür çizgileriyle yayılıp bir bütünü oluşturmuştu. Yan yana, iç içe bir bal peteği veya alüminyum tencerede cin mısırlarının patlarken yer bulamadıkları gibi bir sıkışıklık. Aşağıda ise yeni kent; bazısı eski mimariden yani o kemerli pencere ve kale benzeri duvarlardan esinlenilerek yapılmış modern ve cüsseli, çoğu ise her şehirde rastlayabileceğimiz hiçbir özgün çizgisi olmayan kat kat yapılar... Yukarısı bir rüya, aşağıya indiğinizde uyanıp hayata dalıyorsunuz.

Böyle düşünürken içimdeki dalgacı yeniden bağırıp çağırmaya başladı: (Yine ders veriyorsun... Bırak dağılırsa dağılsın kentler! Bu kurguların içinden ne çıkacak diye düşünme! Çıkacak olan, çıkar kardeşim. Mardin'e geldin, taşlarla duvarlarla, takılarla uğraşıyorsun. Taşsa taş, telkâriyse telkâri, anladık. Kıyması içinde olan kapalı lahmacunun adı *sembusek*'miş, yoğurtlu buğday çorbasına *lebeniyye* deniyormuş, bunları da anladık. Kabuğu kır ve içindeki insanı görmeye çalış...)

Şehirler, insanlar, nesnelere... Her şeyin üzerine zaman kendi yazısını yazarken rengini ve kokusunu da vurur. Onun giderek koyulaşan işaretler basmada usta, birbirinden farklı hareler çizebilen gizli bir nakkaşı vardır. Hareler ve ebrular... Hatta zamanın her diliminin ayrı ayrı desenleri, baskı resimleri olduğu söylenebilir. İslanınca morlaşan sabit kurşun kalem izlerinden, paslı çivi ve kurum is lekelerinden daha manidar, daha kendiliğinden oluşmuş işaretleri... Kıymetli çeyiz örtülerinin üzerinde kalıcı mühürler veya serpmeye gözyaşları gibi duran sandık lekeleri zamanın çizdiği desenlere ve vurduğu renklere daha yakındır.

Yapacağım sohbet toplantıları için Mardin'deydim. Önce öğrencilerle buluşacaktım, sonra valinin katılımıyla aydın çevrenin insanları veya edebiyata ilgi duyanlarla... Öğrencilere hitap etmek, her zaman hoşuma giderdi. Taze yüzler, parlak gözler, sevimli sorular... Romalılardan kalma Dara Harabelerinin orada kurulu bir köyün çocukları da aynı duyguları uyandırmıştı bende. Hele Canan... İlkokulda okuyormuş, elinde kısa saplı, sarılı kahverengili kadife çiçekleri; hani Hint karanfili derler, onları bana uzatmıştı. Gözleri yıldızlar gibi, hayır hayır yıldız taşları gibi parlıyordu. Öğretmen olacakmış, öyle söyledi. Çok rahattı söylerken çok ta güvenli.

İki kapılı Mardin'i valiliğin aracılığıyla gezdirmek üzere en dipsiz sislerde ezbere ve el yordamı araba kullanabildiğini söyleyen Şehmuz görevlendirilmişti. Aslında makine teknikeri olan Şehmuz dünyanın birçok yerini dolaşmış bir gezgin, okumaya, öğrenmeye düşkün, her an birilerine yardım için koşmaya hazır biri. İnce ayrıntılar açısından zengin bir dağarcığı var. Zamanın ve şehrin saçlarına vurduğu külleşmiş veya tütünsü kumralın da yine Mardin taşlarıyla uyumluluğu söylenebilir.

Bir yerde durduk; tozlu ve yağmur bekleyen alıç, bittim ağaçlarını gösterdi Şehmuz. Bittimin dallarındaki küçük yuvarlak yabani fıstıkları tanıdım. Fakat ağaçlar burada daha bir kavruk; ellerini kollarını açıp bir tarafa eğilmişler veya ilkel bir insanın heykeline dönüşme çabasındalar. Ben Siirt'te de böyle heykel ağaçlar görmüştüm. Hatta Tillo'da (Aydınlı) arslan biçimini almış bir fıstık ağacının resmini çekmiştim. Ancak orada ağaçların yaprakları daha bir yeşildi. Daha canlı ve konuşkan... Burada ise hayatları bitmiş yahut mistik bir rüyaya dalmışlar gibi yapraklarını dökmekten öyle sarı, yeşil, gri tonda duruyorlar.

Tabii babaannemin görme yetisi hayli azalmış kısık puslu gözlerini de hatırlıyorum. Ben çocukken iki üç ay kadar bizde kalmıştı. Babam yedi yaşında Siirt'ten ağabeyleriyle birlikte ayrılarak İstanbul'a gelmiş bir iç göç çocuğuydu. Bir daha hiç gitmemişti Siirt'e. Babaannem her sene bize Siirt fıstığı, üzüm pestili, otlu peynir gönderirdi. Ve babaannemin gönderdiği fıstıklar güneşte kurutulmuş olup kabuklarının üzerinde kırmızımsı, bordonsu yaş kabuğu da taşırdı. Ağızları açılmamış olduğundan fındıkkıranla kırardık ve içinden çıkan açık zümrüdi yeşilin dışta bir parçası kalmış mor, vişne çürüğü hatta mavimsi yaş kabukla nasıl bir resim çizdiğini bugün çok canlı olarak hatırlıyorum.

Sonra kalın bal mumu zarflı muskaları da yine babaannem gönderirdi. Muskaldaki dualar için, "Derin hocalara yazdırmış olmalılar." derdi annem. Onları yastıklarımızın altına kordu yahut fanilamıza çengelli iğneyle iştirirdi.

Ne tuhaf... Böyle birçok caddeleri, metroları, çok sayıda büyük büyük otelleri, yer altı geçitleri, tren yolları bir sürü bankaları, limanları, köprüleri, barları, gece kulüpleri olmayan şehirlerde bir şeyler hem vardır hem yoktur. Kadınların hiç soğa çıkmadıkları zamanlar olur, güzel kadınlara bir tarihî yapının avlusunda, bir takı mağazasında rastlarsınız birden. Büyük siyah gözleri, seçkin birkaç dükkândan

alınmış pahalı sayılabilecek giysileri, hatta o giysilerin altında yine özenle düşünene taşına aldıkları pastel renkli, şeffaf iç çamaşırları olmalıdır. Kaymakamın veya savcının karısıdır yahut üniversitede genç bir öğretim görevlisidir. Belki eski otele çevrilmiş bir Mardin konağının işleticisi.

Şehrin üst tabakadan kadını, kendisini iyice görmesene de yüksek ökçeli ayakkabılarının tok ve ezici sesinden tanırırsın. Belki tavsiyeyle satın aldığı, markalı parfümünün bıraktığı dalgalanmalardan... Öteki kadınlar, yani sizin göremedikleriniz nerededirler, merak ederek pencerelere, kemerli kapıların ardındaki derinliklere bakarsınız dikkatle.

Çocukluğunuzda İstanbul'da gölgesine oturduğunuz bir ağacın kardeşine bir gün Mardin'de rastlarsınız. İstanbul'daki daha renkli ve gümrahtır, Mardin'deki daha kül sarısına yakın, ancak hepsi tıpkı insanoğlu gibi aynı köklerden doğarak, değişerek ve karışarak, uzayıp kısalarak mavileşerek; bozlaşır vişneye çalarak karşınıza çıkıyor.

Şehmuz yollar boyunca anlatıyordu; bittimlerden yapılan sabunları ve Mardin'in "Gece gerdanlık, gündüz mezarlık..." diye tanımlandığını. Çiğ aydınlıkta görünen, akşama dönen renklerde daha çekici daha anlamlı ve gizemli değil midir zaten? Her şey gibi, onun güzele dönüşü, yarı saklı oluşunda elbet. Işığın karanlıklarla kucaklaşmasıdır kentin güzelliğini anlatan. Ya da böyle bir kargaşa, bir kucaklaşma yaratır güzelliği.

Mardin'de oğlumla birlikte kaldığım otel eski bir kervansaraydı. Tam da o günlerde bir roman yazmaktaydım ve yüzyıl kadar öncesini anlatan romanımda kervansaraylar, hanlar da karşımıza çıkıyordu; ancak Mardin'de bir kervansarayla iç içe olabileceğim hiç aklıma gelmediğinden, bu rastlantının benim için bir şans olduğunu düşündüm. Yapının girdisine çıktısına ayrıntılarıyla dikkatimi vermeye çalıştım. Taş basamaklara, kaldığım ahşap tavanlı odaya, pencereden görünen sokak çizgilerine, üstlerine alt kata hiç benzemeyen katlar eklenmiş evlere, o küllü sarı taşlara, koridorlardaki kilimlerin çarpıcı renk ve desenlerine, şimdiki yapılarda rastlamadığımız gömme raflara belleğimde yer açıyordum. Kervansaray'ın yemek ve kahvaltı için ayrılan alt katındaki sütunlu bölüm aslında önceleri ahırmış. Burası otele dönüştürüldükten sonra kimbilir geçmişe ait ne kadar çok iz, koku ve renk kaybolup gitti... Buna rağmen duvardaki eski fotoğraflar, bir zamanlar konakları süsleyen ince işli sehpalara, ahşap kenarlıkları oymalı zarif kanepelere, bakır mangallar, bir vitrinde sergilenen porselen kahve ve çay takımları, benim de çocukluğumda Şişli evlerinde veya Beşiktaş konak yavrularında karşılaştığım eski zaman oda köşelerini ve büfeleri hatırlatmaktaydı.

Fotoğraflardaki gelin ve damatların kimliklerini merak edip müracaattaki görevlilere sorduğumda pek bilen yoktu. Saçlarında mum çiçekleri, bilekten veya başın iki yanından inen gelin telleri, ince kumaşlardan eldivenler... Saten ya da ipek

kumaşın eteği kabarık olmayan dökümlü duruşu gelinlerin ince bedenlerine hayli yaraşmıştı. Dudaklar kelebek şeklinde boyandığına göre bu düğün resmi 1920 ile 30 arası bir zaman dilimine ait olmalı. Varlıklı bir ailenin gelinleri...

Sonra tarih sayfalarından tanıdığımız Enver, Talat ve Cemal Paşaların hürriyetin ilan edildiği 1908 tarihini çevreleyen resimleri. Ve oradan yeni zamanlara doğru toplu halde çekilmiş aile fotoğrafları, kim kimin halasıydı veya kuzeniydi bilmeyeceğimiz insanlar... Çerçeveler, daha yakın yıllara doğru aradaki zaman farkını atlayarak renklenip geliyor. Burayı ziyaret eden, burada kalan önemli kişiler... Kimisi rutubet kapmış çerçeveleri, kabarmış arka kartonlarıyla... Yeni sayılabilecek resimler arasında Prens Charles... Resimler duvarları severler. Ondandır çerçeve ve izinin duvarda kalışı ve duvar boyasının resim tarafından korunuşu...

Yapacağım sohbet toplantılarında neler konuşacağımı hiç olmazsa ana çizgileriyle yazmalıydım. Oğlum yatağına yerleşip kumanda aletiyle kanaldan kanala atlarken her zamanki gibi uyarıyordu beni.

“Anne konuşmanın metnini mi hazırlıyorsun? Şaşıyorum doğrusu. Boşuna zaman kaybediyorsun. Nasıl olsa kâğıtlara bakmayacaksın ve kürsünün bir tarafına iteceksin onları. Elini kolunu yorma yazacağım diye. Güzel bir film bulayım da seyret.”

İçimdeki delişmen bu sözlerden cesaret alıp haykırıyor: (Doğru söylüyor! Fazla da kendini germe! Havaya göre konuş. Hele büyüklerin öğleden sonra bir iskemleye çöker çökmez nasıl uyuklamaya başladıklarını tecrübelerinin biliyorsun. Sen on ikinci cümleye geçtiğinde onlar çoktan sızmış olacaktırlar. Bunu unutma...)

Yazmaktan vazgeçiyorum. Giyimim konusunda da her zamanki kararsızlığım sürüyor... Ceket altına pantolon mu giysem, etek mi? Böyle ciddi kıyafetleri ve siyahı sevmesem de... Yoksa üzerine iğne oyası demetçikleri işlenmiş çoğu kimsenin “Aaa ne güzel... nerden buldun bunu?” diye sorduğu yeleği mi giysem ceket yerine? Saçlarımı yıkayıp yeniden sarmam gerekiyor, acaba arkadan mı bağlasam, yoksa omuzlarıma mı düşürsem? Berbere gitmek hiç içimden gelmiyor. Sarınca da sabah nasıl bir manzarayla karşılaşacağımı bilmiyorum.

“Son dakikada yine karar verecek olan sensin.” diyor Ali. Yani en iyisini son anda bulursun sen. Bence kot pantolon giy.”

Yirmi yaşında ve üniversiteye devam eden Ali'nin yüzü hâlâ bebek masumiyeti taşıyor ve ben onun yüzünü geceleri, hele uyurken seyrettiğimde karanlığın içinde yüzünden beyaz bir insan aydınlığı taşıyor sanki. Kaç kez yüzüne bakıp sonra da odama geçerek resimlerini çizdim; fakat çizdiğim desenlere o hâli, o anlamı veremedim; istediğim gibi yansıtamadım.

Kendi öğrenciliğimi düşünüyorum; yastığımın altında beni tehlikelerden koruyacağına inandıkları muskalar... Annem de beni böyle seyreder miydi durup başımda...

Mardin'in büyüü nereden geliyor? Cami, medrese, kilise, manastır, kervansaray avlularında bunu anlamaya, sezmeye çalıştım. Güvercinlerin bile hareketlerinin, uçuşlarının daha mistik olduğunu gördüm. Suriye'den kalkan çöl tozu Mardin ve çevresine henüz gelmemişken, ekin tarlaları, "Biraz daha su biraz daha su!" diye alıp verip içlenerek yeşerirken, kaleye uzanan yüksekliklerle alttaki ovanın ve o geniş tarlaların aşkından doğan Mardin sadece su hikâyeleriyle bile meşakkatin sembolüydü. Ve nice çocuk bir çeşmeden doldurduğu su bidonlarını çok ötelerdeki evine taşıya taşıya tahsil görmüştü. O ıssızlıklarla kuşatılmış Dara köyündeki küçük kızı Canan'ı hatırladım yine. Bana sunduğu kadife çiçekleri yaban yaban kokuyordu. "Öğretmen olacağım..."

Şehmuz'un başka ülkelerde çalıştıktan sonra buraya dönüşünde nasıl bir çağrı gizliydi? Şehmuz Bey, Türkiye ve Suriye arazileri arasında gitgellerle tahıl tarlalarını ilaçlarken kimyasal maddeleri kanıksamış, ellerinin derisi altında buğday böcekleri taşıyan biriydi. Yalnız ellerinde mi? Ciğerlerinde de... Ve ciğerlerindeki atabilmek için doktorun sigarayı büsbütün bırakmamasını önerdiği, yaz günü derisi ısınamayan ve patlıcan yemesi yine doktor tarafından yasaklanan Şehmuz.

Sohbet konuşmasının metnini hazırlamaktan hatta konuyu düşünmekten vazgeçtim.

"Ne yaptın? Aferin! Yazmaktan vazgeçmişsin bakıyorum. Zaten ilk saniyelerde ne diyeceğini bilemez halde, tutuk bir giriş yapacaksın. Kem kümlerin, en fazla yarım dakika kadar sürecek. Sonra açılacaksın ve ben de en arka sıradan kıvamını bulmaya başladı diyeceğim. İşte bu! Annem bu işte! Çocuklar gülmeye başladılar bile, vay canına espriler geliyor! İlk on beş dakika sonra. Başarı. Helal..."

Ali'nin söylediklerine gülüyorum. Sonra Mardin tutkusunun nerelerden kaynaklandığı sorusuna dönüyorum yeniden. Bal peteği demiştim hani eski Mardin için, işte insanlar o peteğin bir yerlerine tutunarak yaşıyorlar arı gibi yahut dala yapışmış yeşil bir tırtıl gibi... Kahvaltı ve yemek salonunda ne istesek koşturan görevli Nezir, (Bu adı ben taktım, çünkü sorma sebepim olmadı.) sabah daha gün yeni ağarırken sisin içinden geliyor; sırtında siyah kabanı, gözlerini açıkta bırakarak atkısıyla ağızını burnunu örtmüştü. Bu sis yerine Suriye çölünden gelen toz katmanı da sarmış olabilir şehri. Nezir, alışkın hareketlerle kapıları, dolapları açıyor. Günü sabahı açıyor. Kırkında belki, kırk üç, kırk dört. Saçları rüzgârdan dağılmış ve kabarmış; zor yatışır bir hâlde hep, fakat neden öyle puslu bakıyor, bir tipiye tutulmuş ta öylece kalmış gibi...

Çocukları olmalı, beş mi, altı mı, yedi mi? Eşi nasıl bir insan? Duruyor mu, sağ mı? Çok çocuklu bir aileyseler, kadın yuvarlak yer masasında durmadan yemekle uğraşıyordur, yufka açıyor, dolma içi hazırlıyor... Gürültü patırtı arasında o sakin, alışkın. Sadece seyrek olarak bir çığırma tutturup susuyor yeniden. "Müziğin

burasında o sesi çıkaracaksın!” denilmişçesine. Alnına tülbentinin oyaları düşmüş, Nezir ona bakar bakar, yüksek ökçeleri zemini döve döve gelip geçen kadınlar ak-lına düşer. Modern şehir kadınları... Vücutları ahenkli, sürdükleri kokular bahar bahçesi gibi, Nezir’i sersemletir mi bu dalgalarımlar?

Türkçesi bir tunç havanda birkaç çeşninin dövülmesiyle oluşan baharat tadında. İncelmiş, tozlaşmış ve neredeyse İstanbul Türkçesine yaklaşmış. Koşturuyor, demiştim. Oğlum Ali hastalandığında gördüm ki Nezir insana en yakın, en fazla benzeyen biri.

Ah o kelle paçaların, işkembe dolmalarının, tandır kebablarının, kaburga dolmalarının neredeyse havada uçtuğu lokantada aşçı ve garsonların elleri birbirine karışmadan tabakları tutmaları ve yakalamaları görülecek şeydi. Müthiş bir çatışma ve boğuşma vardı yemeklerle müşteriler arasında. Tam karşiki camide ise üç cenazenin ayrı ayrı namazları kılınıyordu. Hocanın vefat edeni tanıtan, dünya ve ahiretle ilgili sözlerinden, dua ve ölü için helallik dilemesinden sonra cenaze hemen acele acele kaldırılıp götürülüyor ve ardından ötekine sıra geliyordu. Şehmuz Bey işkembe dolmasının ipini bir çekişte çıkarttıktan ve tabağına dumanı tüten fıstıklı üzümlü pilav yayıldığında, ölülerden biri için, “Bu zat tanınan bir kimseydi ve insanlara çok hayrı dokundu.” demişti. Ben birkaç iri patatesiyle muhteşem bir haşlama et yiyordum o sırada, oğlum ve kültür şubesinde görevli Baki Bey güveç istemişlerdi. Baki Bey buraya bir yıl önce gelmiş, edebiyat mezunu bir genç. Sanat tarihi ve tarihle de ilgilendiğinden, konukları aydınlatmada yardımcı oluyor. Bir gün Mardin’e gelen bir İngiliz romancı Baki’ye “Sizi de romanıma aldım.” demiş. Anlatıyor gurur duyarak.

“Pasaportlarınızı alsaydınız Suriye’ye de geçebilirdik. Fakat isterseniz yarın sizi Midyat ve Nusaybin’e götürebilirim.” Fikri ortaya atan Şehmuz’dur.

“Hava iyi olursa ve bir terslik çıkmazsa...” dedim.

Toplantılara biraz zamanımız vardı, bundan dolayı şimdi üniversiteye bağlı bilim müzesi olan Zinciriye Medresesine gittik. Orta avluda tasavvufa göre insanın bebeklikten ölümüne varan hayat çizgisi, sonra geriye dönüp toprağa ve otlara karışması sembollerle belirlenmiş. Bir önceki gün dünya Süryani Ortodokslarının merkezi olan Deyrül Zafaran Manastırında da rehber Kerimo Bey insan hayatının uğradığı durakları Zinciriye’dekine benzer bir anlatımla dile getirmişti. Bu yakınlıklar ve ilişkiler insanlığı yeniden değerlendirmek gerektiğini işaret ediyor.

Nihayet okullardan seçilmiş kızılı erkekli öğrenci topluluğuyla buluştum. Ali’nin isteğine uyarak meşhur yeleğimle kot pantolonumu giymiş, sallantılı küpelerimi, Hindistan’dan aldığım fildişi kakma bileziğimi takmışım. Oğlum en arkada bir orkestra şefi gibi fakat sadece yüz ifadeleriyle beni yönetiyordu. Canı sıkkın bakıyorsa hemen konuyu değiştirip bir nükte aranıyordum. Memnunsa devam...

Bir kız öğrencinin sorduğu ve açıklamamı istediği söz ilginçti. “Özgür ol, özgün ol!” Kimin sözüydü bilmiyorum. İnsanların doğru olmalarını isterken hangi ölçülerin gerçekten doğruları yansıttığını çoğumuz düşünmüyorduk. Neye göre ve kime göre doğru? Özgün olmaksızın, çerçeveleri, etrafımızı kuşatan kulaktan dolma öğretileri kırmak ve doğruya en yakın olanları bulabilmek. Kimsenin yönlendirmesine bakmadan kendi karar ve irademizle... Bunları da ancak özgür olduğumuzda ve özgürce düşündüğümüzde yapabiliirdik. Öğretmen olmak isteyen küçük Canan’ın annesi, nineleri, halaları kararlarını kendileri verebildiler mi?

Oğlumun mide bulantısı valinin toplantı saatine yakın başladı.

“Sen konuşmanı yaparken ben yerimde yoksam, merak etme sakın ve konuşmana devam et.” dedi Ali.

Yemekler dokundu demek... Güveçler evet. Kalabalık bastırıyor birden. Telsizler, kameralar, vali yardımcılar, dinleyiciler, nihayet vali... Kırık döküktüm ve toparlanmağa çalışıyordum; o yüzden durduk yerde edebiyatı bırakıp Mardin mimarisine girdim. Meğer mimarlık bölümünden öğretim üyeleri varmış dinleyenler arasında. Söylediklerime itiraz eden olmadı neyse ki. Ve mimarlardan birinin sorduğu soru şuydu:

“Bildiğim kadarıyla ülkenin birçok yerini gezdiniz; farklı renkler, kültür çeşitlikleri gördünüz. Bütün bu coğrafyalarda yaşayan insanları birleştirecek olan nedir? Ve bu nasıl olur?”

“Elbette sevgiyle...” diye cevap verdim. Yunus Emre’den söz ettim sonra. İçimdeki dalgacı hemen araya girdi. (Fakat sevgi, özgürlük, barış, demokrasi kavramları çok ele gelir bir şey oldular. Her önüne gelen bu kumaşların şurasını burasını tutuyor. Kendinize inanın evvela. İnsanız biz. İnsan sosyal bir hayvandır diyen kimdi? İhtiyaçlarımızı da hesabetmek zorundayız. Ve ve ve.)

Oğlumun orada olmadığını gördüm o an; iskemlesi boştu. Son anda arabayı takla atmaktan kurtarır hâlde virajları dönüyorum, cümlelerim saçma sapan noktalara gidecekken hemen toparlıyorum. Ali’nin gelişini görünceye kadar.

Şehmuz iyimser bir görünüşle buranın havasının ilk kez gelen birini genellikle çarptığını, biraz pide türü bir şeyler yerse düzeleceğini söylüyordu ama girdiğimiz eli yüzü düzgün lokantada Ali hiçbir şey yemedi. Bense hafiftir diye mercimek çorbası içtim. Şehmuz, epeyce arayıp, nihayet bulduğu bir demet nanenin ona iyi geleceğinden emindi.

Otele döndüğümüzde taş basamakları çıkmadan Nezir’le karşılaştık. Oğlumun kaçık renginden anladı hastalandığını.

“Bize patates haşlayabilirler mi?” diye sordum. “Mümkünse 5-6 şişe de su. Bir de İstanbul ekmeği... Pide değil, normal ekmeğin yani. Kızartılmış olsun.

“Birazdan hazır olur hepsi.” dedi adam.

Nezir’in bizim için vazife dışı üzüldüğünü tek söz etmese de bakışlarından anlıyordum. Bu mesafeli duruşların arasından nasıl bir sıcak insan silueti geçtiğini o belki düşünmüyor; bense hissedebiliyordum. Çok sürmeden aşağıda çalışanlardan bir genç, şişe suları getirdi. O gittikten bir zaman sonra kapı biraz çekingen vuruldu. Nezir... Patatesler haşlanmış ve kabukları soyulup iri iri doğranmış; bir sepette de normal ekmek dilimleri... Kızartma makinesi bozukmuş, kızartmamışlar.

Ali’nin hastalığı bana dedemle ilgili yarım yamalak anlatılanları, o yarısı uçup gitmiş, ancak birkaç satırı elde kalan bilgileri hatırlatmıştı. Dedem, devesiyle kervan katarlarına katılıp çerçilik yaparmış. Bir gün Cizre’ye, Nuh Peygamberin şehrine gittiğinde ansızın hastalanmış; kolera, dizanteri veya gıda zehirlenmesi... Babam hiç görmedi mezarını, biz de... Zaten bulabileceğimizi sanmıyorum.

“İyi misin oğlum? Keşke hastaneye gitseydik.”

“Uyursam geçecek anne, merak etme..”

Güzelve örttüm üstünü. Kendi yatağıma geçip, not defterime gezip gördüğümüz tarihi yapıları, ilgimi çeken insanları kaydetmeye koyuldum. Dara harabelerini, yer altı su sarnıçlarını, kocaman ve düzgün taşları üst üste koyarak yapıyı oluşturmadaki ustalığın, bilgi ve beden gücünün o asırlarda nelere yettiğini... Sarnıçların soğuk ve oksijen azlığını hissettiren derinliğini, öğretmen olacağını söyleyen Canan’ın parlak yıldız taşı gözlerini... Deyrül Zafaran Manastırındaki o durgun ve ıssız akşamı, otlarla taşların konuştuğu alanın ortasındaki görkemli yapının içlerinden gelen ilahileri ve avludaki malta eriğinin aralık ayında çiçeklenmiş dallarını...

Uyudum. Ve bir rüya gördüm... Kervansarayın penceresi önümdedir, gündüz vaktiymiş. Yoldan ağır ağır bir deve kervanı geçiyor. Develer tütün sarısı... Yine sarı. Boyunlarındaki çanların karışık, dolaşık seslerini duyuyorum. Bir de kervancıların seslenmelerini. Ne de güzel süslemişler hayvanların boyunlarını, boncuklar, püsküllerle... Sahipleri de gururla kurulmuşlar sırtlarına. Dedem bunların arasındaymış ve ben onu görmeye çalışıyorum, bir kadın develerin yanlarına asılı yükleri gösteriyor.

“Deve yükü görmek iyidir.” diyor.

Galiba rüya yorumlarında yahut kahve falı bakıldığında söylenen bir söz bu. Dedemi görmek istiyorum, kırmızı ve parlak yelekli olan dedemmiş. Yüzünü bir çevirse... Bir görsem. Bize doğru dönüyor, şaşırıyorum. Nezir’in yüzü... Evet o.

Dedemle Nezir arasında bağ kurmak için benim vesveselerim ve hayal gücüm yetiyor demek ki. Yeniden uyuyorum. Bu kez uyandığımda ben de hastayım.

Dedem de hastalandığında böyle miydi? Tanrım bu neyin nesi? Habire su içiyorum. Yıllanmış, yosun tutmuş bir depoyu temizliyorum sanki. Dedem, Nezir,

kervanlar, aynadaki hasta yüzlerimiz, oğlumun terli saçları, Mardin sarıları, karşık otağ görünüşlü tepe, dedemin kırmızı yeleği... Dedem öldüğünde 43 yaşlarında olmalıymış; Nezir de öyle.

Sabah olmuş. Pencere neden aydınlanamıyor diyordum, nihayet Suriye'den gelen çöl tozu katmanları Mardin'e gelmiş ve aydınlıkla birlikte silinmiş renkler. Ben de bir deve kafilesi göreceğim umuduyla yönelmiştim pencereye. İçim iyice boşaldı, oğlumun da ishali durmuyor. Aşağıdan eski usul çığ kahve ve limon istedim. Annelerimizden böyle görmüştük. Ali'yi de Şehmuz ve Baki Beylerle hastaneye gönderdim. Ben gitmedim, çünkü hastanelerle aram yok pek, hem ishal sancısı, kusma dürtüsü ikide bir yoklarken...

Yarım fincan pişmemiş kahveyi, dilinmiş limonları Nezir getirdi. Bir de tatlı kaşığı koymuş tepsiye. Soracak, sormuyor, puslu puslu bakıyor. Teşekkür ettim, gitti. Kahveyi limon suyuyla karıştırdım, yenmesi yutulması zor da olsa, bunun beni iyi edeceğini biliyorum. Üstüne de su...

Oğluma serum takılmış. Cebiyile aradı. Beni de istemiş doktor. "Buraya ilk defa gelen biri bizim hastaneye mutlaka uğrar. Âdettir." demiş. Yazdığım ilaçlardan annen de kullansın!" diye eklemiş.

Kahve limon iyi gelmişti. Akşama doğru iyice acıkmıştık, bu iyileşme belirtisiydi. Aşağı kata inip kahvaltı türü hafif bir şeyler yiyebilirdik. Hava kararıyordu fakat henüz akşam yemeği saati değildi, salonda bizden başka kimse yoktu. Ummadığımız anda bir yerlerden, bir kapı ardından karşımıza çıkan Nezir, yine öyle ayak sesi duyulmadan belirivermişti.

Çay, kaşar peynir, varsa İstanbul ekmeği, domates, salatalık, iki küçük kâseye bal ve herhangi bir reçelden istedim.

Bütün bu söylediklerimi az sonra kendi eliyle getirdi. Bizi odadan çıkmış görmekten hoşnuttu besbelli. Oğlum yine de pek fazla iştahlı görünmüyordu.

"İsteksiz durma... O peynir bitmeli. Ye ki düzelesin." dedi Nezir. Herhangi bir görevli olmaktan çıkıyor adam. Unutuyor. Çocuklarını mı hatırladı? Gidemiyor mutfağa, yakınımızdaki masanın orda duruyor.

"Siz Mardin'de mi doğdunuz?" diye sordum.

"Evet, Mardinli'yim, Derik ilçesinden. Kürdüm ben. Siz İstanbullu musunuz?"

"Evet, ben öyle, fakat babam Siirtliydi. Annem Türktü... Babam küçükken gelmiş İstanbul'a. Bir daha dönmemiş buralara."

"Neden, niçin?" diye sormuyordu Nezir. Sanki hayat öykümüzü bilirmiş gibi bir anlam vardı yüzünde yahut genellikle böyle sakin, uyumluydu. Babamın Siirt'le olan bağı kendisine bir güven hâli veriyor; böylece akraba olmuşuz gibi yakın ya-

kın bakıyor. Dedemin develeri geçiyor pencerelerin dışından, burası ahır değil miydi eskiden? Neredeyse çingirak, çan sesleri duyar gibiyim; bakmıyorum oraya buraya...

“Siz biliyor musunuz oraları?”

“Evet, gidip gördüm.” dedim. “Dedemin evini de arayıp buldum. Harap duvarları kalmış, o kadar...”

Kendi macerasını, daha doğrusu savaşını hatırlıyor sonra.

“Ben de daha önce Almanya’ya gittim, Belçika’ya. Çalıştım oralarda. Duramadım geldim sonunda.”

Gözleri hafiften kısık. Hayata bakışı mı öyle? Suriye çöllerinden zaman zaman gelen toz dalgalarına bir ön hazırlık mı, oysa duru havada bile kısık ve puslu. Konudan kaçmak ister gibi, Ali’ye dönüyor yine:

“Bak o baldan da ye! Kuvvet verir.”

Ali senli benli, aradaki mesafeyi birden kırıyor:

“Otursana ağabey! Ayakta durma.”

“Hayır oturmam...” dedi Nezir.

“Neden?”

“Çünkü benim görevim bu. Ben size hizmet ediyorum. Herhâlde oturmam doğru olmaz.”

Ertesi gün müthiş bir yağmurla uyandık. Dönüş günüydü. Arabaya, su çukurlarına girmeden zar zor bindik. Uçak kalkacak mı, henüz hava alanına inememiş; gidebilecek miyiz? Nezir’i göremedik telaşımızdan. Belki oralardaydı. Biliyorum, boynunda atkısıyla gelmişti; ıslanmıştı biraz, saçlarını eliyle sıvazlamıştı. Birtakım kapıları, dolapları açtı sonra. Günü sabahı açtı anahtarlarıyla.

“Kadınla oğlu gittiler...” dedi yardımcısı.

“Biliyorum.” dedi yavaşça.

Zaman gibi, kentlerin de kendine özgü yaşantılarından süzölmüş, doğa esintilerinin katkılarıyla kıvamını bulmuş renkleri ve işaretleri vardır. Ancak boya tüplerinde o renkleri bulamazsınız; onlar karışımlardan doğmuş, ara renklerdir. Geçişlidir, birinden diğerine atlamak için kolaylıklar gösterirler.

İşte Mardin’in de böyle bir rengi vardı; zamandan ve doğadan doğmuş bir karışım. Ve ben bu karışımı anlamak için dikkatimi içimdeki delişmenin uyarısıyla insan yüzlerine çevirdim. Karışık renklerin gölgelerinde kahverengilerden, altın ve tütün sarılarına, oralardan menevişli renklere yürüyerek... Bir şeyler yediğimizde biraz ötemizde ayakta bekleyen Nezir hâlâ bize bakıyor.